

The experience of Semnan University students in the era of the virtual education

 رحمان معرفت

استادیار علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه سمنان،

سمنان، ایران.

و مسئول آزمایشگاه تعامل انسان و اطلاعات دانشگاه

HILAB سمنان (rmarefat@semnan.ac.ir)

Abstract

The purpose of this research is to present the experience of Semnan University students in the era of the virtual education. The covid-19 pandemic caused the widespread use of virtual space capacities and technological tools in education, but the unpreparedness of students and information technology users has brought challenges for them. This qualitative research, seeks to know the experience of Semnan University students at psychology faculty who had positive or negative experiences in encountering the new information space. A semi-structured interview was used to collect data. The gathered data were analyzed via the qualitative data analysis methods by using the Grounded Theory method and by using Max QDA software (version 2020). More than 72 interviews were conducted until data saturation (after 52 interviews). The findings showed that despite various challenges and disadvantages such as the weakness and slowness of the Internet, hardware and software problems, the students of Semnan University Psychology Faculty have welcomed this type of education due to the advantages of virtual education. Although there were different views about the future of virtual education among the students present in the present study, the interesting point in the findings of this study was that despite the desire for face-to-face education by individuals, the desire for integrated education was also widespread among the interviewers. The interviewers preferred virtual training with special conditions to face-to-face training. Conditions in which the problems and challenges associated with the use of virtual education are minimized. The current research is original in terms of the research community and research methodology. So far, no research has been conducted on the virtual education experience of Semnan University students, and this research is the first of its kind.

Keywords: Virtual Education, Virtual Lived Experience, Lived Experience of Semnan University Psychology Students, Information Technology.

آماده انتشار

تجربه دانشجویان دانشگاه سمنان در عصر آموزش مجازی

استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
و مسئول آزمایشگاه تعامل انسان و اطلاعات دانشگاه سمنان (HIILAB)
rmarefat@semnan.ac.ir

رحمان معرفت

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه تجربه دانشجویان دانشگاه سمنان در عصر آموزش مجازی است. بیماری کووید ۱۹ زمینه ساز استفاده گسترده از ظرفیت های فضای مجازی و ابزارهای فناورانه در آموزش شد اما آماده نبودن دانشجویان و کاربران فناوری های اطلاعاتی، چالش هایی برای آنان به همراه داشته است. پژوهش حاضر به عنوان یک پژوهش کیفی، به دنبال شناخت حداکثری تجربه دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان است که در مواجهه با فضای اطلاعاتی جدید تجربه‌هایی مثبت یا منفی داشته اند. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته استفاده شد. با کمک روش‌های تحلیل داده‌های کیفی در روش گراند تئوری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار مکس کیودا داده‌های بدست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. هفتاد و دو مصاحبه تا زمان اشباع داده‌ها (مصاحبه پنجاه دوم به بعد) انجام شد. یافته‌ها نشان داد که با وجود چالش‌ها و معایب گوناگون همچون ضعف و کندلی اینترنت، مشکلات سخت افزاری و نرم افزاری، دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان با توجه به مزایای آموزش مجازی از این نوع آموزش استقبال کرده‌اند. گرچه در خصوص آینده آموزش مجازی دیدگاه‌های متفاوتی بین دانشجویان حاضر در پژوهش حاضر وجود داشت اما نکته جالب توجه در یافته‌های پژوهش حاضر این بود که با وجود اعلام تمایل به آموزش حضوری توسط افراد، تمایل به آموزش تلفیقی نیز در بین مصاحبه‌کنندگان پررنگ بود. مصاحبه‌کنندگان، آموزش مجازی با شرایط خاص را به آموزش حضوری صرف ترجیح می‌دادند. شرایطی که در آن مشکلات و چالش‌های مرتبط با استفاده از آموزش مجازی به حداقل برسد. پژوهش حاضر، از نظر جامعه پژوهش و روش‌شناسی پژوهش دارای اصالت است. تاکنون هیچ پژوهشی در مورد تجربه آموزش مجازی دانشجویان دانشگاه سمنان انجام نگرفته است و پژوهش حاضر، اولین پژوهش از این نوع است.

کلیدواژه‌ها: آموزش مجازی، تجربه زیسته مجازی، تجربه زیسته دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان، فناوری اطلاعات.

مقدمه و بیان مسئله

استفاده از ابزارهای الکترونیک و فناوری اطلاعات، امروزه به امری عادی و طبیعی بدل شده است. اگر در روزگاری نه چندان دور، آموزش استفاده از ابزارهای الکترونیک به دوران خاصی همچون تحصیل در دانشگاه محدود می‌شد، امروزه حضور قدرتمند و اثرگذار ابزارهای الکترونیک در بخش‌های مختلف زندگی انسان، علاوه بر تاثیرگذاری بر سبک زندگی او، نیاز به استفاده از آن را نیز به صورت لحظه‌ای، چشمگیر و غیرقابل چشم‌پوشی کرده است. آگاهی از وضعیت آب و هوا با کمک سامانه‌های الکترونیکی با استفاده از منابع مرجع آنی^۱، ثبت نام‌های الکترونیکی متنوع در بخش‌های مختلف همچون درخواست صدور کارت ملی، دریافت خلفی خودرو، تبادل مالی بین بانکی تا ثبت نام در دانشگاه‌ها، انتخاب واحد، کلاسهای مجازی و غیره، همگی از لزوم آشنایی و استفاده از این سامانه‌ها برای نسل جدیدی خبر می‌دهند که گاهی از آنها با نسل زد^۲، نسل جی یا گوگل^۳ (Rowlands et.al, 2008) و غیره نام می‌برند.

حضور و ظهور برخی پدیده‌ها همچون کووید ۱۹ زمینه‌ساز استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در حوزه آموزش به صورت داوطلبانه یا حتی از روی اجبار شده است. با همه گیر شدن بیماری کووید ۱۹، مدارس، موسسات آموزشی، دانشگاه‌ها و سازمان‌های مختلف برای جلوگیری از تعطیلی آموزش، تلاش کردند به استفاده از سامانه‌های آموزش الکترونیک روی آورند. گرچه استفاده از ابزارهای الکترونیکی در دوران پیش از کووید ۱۹ در دانشگاه‌ها به عنوان سازمان‌های آموزشی پیشرو در استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی نوین وجود داشت اما برخی شواهد از گرایش به استفاده شتابناک مدارس و دانشگاه‌ها در برگزاری کلاسهای مجازی و آموزش مجازی خبر می‌دهند. (معرفت، محمدنژاد و عابدینی نسب، ۱۳۹۹). در عین حال، حضور غافلگیرانه بیماری ناشناخته کووید ۱۹، چالش‌هایی را برای کاربران حوزه آموزش مجازی به همراه داشت. مشکلات مرتبط با زیرساخت فناوری (سخت افزار و نرم افزار)، آشنا نبودن با تدریس یا ناکافی بودن مهارت‌های مورد نیاز کاربران در استفاده از سامانه‌های آموزش الکترونیکی، محتوای آموزشی مورد نیاز در آموزش و کیفیت آن، نحوه تعامل و نهایتاً ارزشیابی دانشجو و بسیاری چالش‌های دیگری از این دست،

¹. Real-Time Reference

². Z Generation

³. Google Generation

نیازمند تأمل و تفکر بیشتر بود. گرچه در کنار این چالش‌ها، ویژگی‌های مثبت بيشماری نیز در حوزه آموزش مجازی برشمرده شده است که زمینه‌ساز پرداختن به این فناوری در آثار و مقالات گوناگونی از جمله (عباسی، حجازی، حکیم زاده، ۱۳۹۹ و دیگران) شده است. با شروع آموزش مجازی سردرگمی خاصی بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان بوجود آمد. از یک سو امید به از بین رفتن سریع بیماری و تداوم کلاسهای حضوری در بین این دو گروه وجود داشت و از سوی دیگر ناشناخته بودن کووید ۱۹ زمینه هر گونه پیش بینی دقیقی را از بین می‌برد. بر اساس زیرساخت‌های فناورانه موجود در دانشگاه سمنان دو فاز برای ورود به آموزش مجازی تدارک دیده شد. در فاز اول، تلاش شد تا با استفاده از تعریف یک کلاس مجازی به کمک نرم افزار ادوبی کانکت^۱ برای هر درس از دروس اعضای هیئت علمی و مدرسان، زمینه برگزاری کلاس‌های آموزشی در اوایل اسفندماه سال ۱۳۹۸ فراهم شود. در فاز دوم، همزمان با برگزاری کلاس‌های آموزشی در بستر ادوبی کانکت، تلاش شد با برنامه‌ریزی لازم برای طراحی و راه اندازی یک سامانه بومی داخلی با نام امید (ارزیابی و مدیریت یادگیری دروس)^۲ اقدام شود. در طراحی سامانه امید تلاش شد تا کاملاً بومی و بر اساس بازخورد و نظرخواهی مکرر صورت گرفته از اعضای هیئت علمی و دانشجویان اقدام شود. گرچه از امتحان ساز مودل^۳، کنوس^۴ و فرم ساز گوگل^۵ ایده گرفته شده بود اما بر اساس نیاز دانشگاه کدنویسی لازم توسط برنامه‌نویسان حوزه مدیریت فناوری اطلاعات دانشگاه صورت گرفت. برای طراحی، نیز از زبان php و از فریمورک لاراوول^۶ بهره گرفته شد. (معرفت، محمدنژاد و عابدینی نسب، ۱۳۹۹ ب).

به هر صورت، هر کدام از دانشگاه‌ها یا مراکز آموزش عالی کشور در شرایط اضطراری پیش آمده بناچار تصمیم به ورود به فضای آموزش مجازی گرفتند و هر کدام به فراخور توانمندی و زیرساخت‌های در دسترس خود، از یکی از ابزارها و فناوری‌های مطرح در حوزه آموزش

1. Adobe Connect

2. <https://lms.semnan.ac.ir>

3. <https://moodle.org/>

4. <https://www.canvas.net/>

5. <https://www.google.com/forms/about/>

6. Laravel Framework

مجازی بهره بردند. در این شرایط، یکی از پرسش‌هایی که همواره در نگارنده این سطور مطرح بود و البته ممکن است در ذهن سایر ارائه دهندگان درس در فضای آموزش مجازی نیز مطرح باشد، این پرسش است که نگاه دانشجویان نسبت به آموزش مجازی و تجربه زیسته آنان در آموزش مجازی چگونه است؟ و اصولاً دانشجویانی که در فضای آموزش مجازی وارد شده‌اند چه فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای این نوع آموزش متصور هستند؟ پژوهش حاضر به دنبال شناخت تجربه زیسته دانشجویان روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان در حوزه آموزش مجازی است. پرسش‌های اصلی پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان، در استفاده از آموزش مجازی چه احساسی داشتند و تجربه زیسته آنان در این آموزش چگونه بوده است؟
۲. چالش‌های آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان چیست؟
۳. مزایای آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان چیست؟
۴. معایب آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان چیست؟
۵. دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان درباره آینده آموزش مجازی چگونه می‌اندیشند و ترجیح آنها در آموزش مجازی است یا حضوری؟

پیشینه پژوهش

آموزش مجازی با تعابیر مختلفی همچون آموزش الکترونیک، آموزش از راه دور، آموزش‌های دوربرد، و یادگیری الکترونیک و چندین واژه دیگر توسط پژوهشگران مختلف مورد استفاده قرار گرفته است (نوری و همکاران، ۱۳۹۸، سربلند، ۱۳۹۸، پوطی و همکاران، ۱۳۹۷، خوش‌نشین، ۱۳۹۷). آموزش مجازی پیشینه و قدمتی وری کویید ۱۹ دارد و به نظر می‌رسد که پیش از حضور کویید ۱۹ نیز آموزش مجازی در بسیاری از سازمان‌ها و مراکز آموزشی از جمله دانشگاه‌ها مورد استفاده کاربران قرار می‌گرفت. بسیاری از دوره‌های

آموزش مجازی دانشگاه‌های ایرانی و خارجی با استفاده از این ابزار برگزار می‌شد. همچنین کنفرانس‌ها، وبینارها و جلسات دفاع گوناگونی در دانشگاه‌های مختلف داخلی و خارجی با استفاده از قابلیت‌های ابزارهای به کار رفته در آموزش الکترونیک برگزار می‌شد. به نظر می‌رسد کووید ۱۹، سرعت استفاده از این آموزش را سرعت بخشید.

صالحی و همکاران (۱۳۹۵) تجربه زیسته استادان و مدرسان را با استفاده از ۱۱ مصاحبه نیمه ساختارمند دستمایه پژوهشی قرار دادند تا کیفیت دوره‌های آموزشی مجازی دانشگاه تهران را بررسی کنند. مضامین شناسایی شده در پژوهش آنان شامل تعامل، بازخورد، انعطاف‌پذیری، محتوا، دسترس‌پذیری و ارزشیابی بود. یافته‌های آنان نشان داد که فضای مجازی به دلایل ویژگی‌های خاصش، نمی‌تواند پیوندهای محکم انسانی را میان افراد برقرار سازد. نتایج دیگر این پژوهش همچنین نشان داد که اساتید حاضر در پژوهش اعتقاد داشتند که شیوه‌های ارائه بازخورد، انعطاف‌پذیری آموزش مجازی، محتوای الکترونیکی، دسترس‌پذیری در حد نسبتاً مطلوبی از نظر اثربخشی قرار دارد، اما کیفیت ارزشیابی دوره‌های آموزش مجازی در دانشگاه تهران از دیدگاه اساتید در حد متوسط گزارش شده است.

کیفیت تدریس و آموزش در کلاس‌های حضوری نیز گاهی با چالش‌هایی مواجهه بود. به عنوان مثال، تجربه زیسته دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی و آموزش عالی از کیفیت تدریس اساتید، مبنای پژوهش عبداللهی، تقی‌زاده و حاجی (۱۳۹۸) قرار گرفت. با مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۳۴ دانشجوی دانشگاه علامه طباطبائی توسط آنان مشخص شد که برخی عوامل همچون استفاده نکردن از روش‌های تدریس کارآمد، به روز نبودن منابع درسی، استفاده صرف اساتید از کتاب‌های خود به عنوان منبع، عدم استفاده اساتید از روش‌های روز تدریس و نیز بی‌توجهی به فعالیت‌های پژوهشی اصیل زمینه‌ساز بیشترین نارضایتی دانشجویان در آموزش بود. اما در عین حال، با شدت گرفتن آموزش مجازی، برخی پژوهشگران اقدام به بررسی تجربه زیسته و تحلیل ادراک گروه‌های مختلف جامعه کردند. به عنوان مثال عباسی، حجازی و حکیم‌زاده (۱۳۹۹) با بررسی تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی به فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد) در قالب یک مطالعه پدیدارشناسانه پرداختند. آنها برخی چالش‌ها همچون هزینه اینترنت، کند بودن سرعت اینترنت، اعتیاد دانش‌آموزان به اینترنت و گوشی تلفن همراه و کاهش انگیزه دانش‌آموزان نسبت به تحصیل در فضای مجازی را از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی مطرح کردند.

جعفری، همایونی بخشایش و علم‌الهدی (۱۴۰۰) با ۳۲ دانشجوی مجازی در خصوص عدالت و بی‌عدالتی در آموزش مجازی مصاحبه کردند و ۱۵۳ کد توصیفی بدست آوردند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که دانشجویان مجازی باید هزینه بالایی برای تحصیل خود متقبل شوند.

متعارفی و همکاران (۱۴۰۱) با بررسی تأثیر آموزش تریاژ از طریق تلفن همراه هوشمند بر میزان دانش و تصمیم‌گیری پرستاران اورژانس به این نتیجه رسیدند که استفاده از تلفن همراه هوشمند باعث افزایش دانش پرستاران در بخش آموزش‌های تریاژ می‌شود، در عین حال صرفه‌جویی زمانی و کاهش هزینه‌های آموزشی را نیز به همراه دارد. پژوهش آنها همچنین به ارتقاء دانش و مهارت پرستاران اورژانس برای افزایش دقت پرستاران در تریاژ صحیح بیماران تاکید دارد.

کلاته ساداتی و صبوخی گلکار (۱۴۰۱) از چالش‌هایی همچون کیفیت آموزش و چالش‌های فرهنگی اجتماعی مرتبط با فضای مجازی به عنوان مهمترین دغدغه‌های والدین دانش‌آموزان در دوران آموزش مجازی سخن به میان آورده‌اند. آنها به چهار مضمون شامل چالش‌های اجتماعی شدن، مسئله آموزش، هراس رسانه‌ای و مشکلات اقتصادی و محیطی در پژوهش خود دست یافتند. بررسی تجربه زیسته ۴۷ دانشجوی دانشگاه سلطان فهد عربستان^۱ نشان داد دانشجویان مشارکت‌کننده در پژوهش، از تدریس پیوسته راضی نیستند. برخی دلایل عدم رضایت به مشغله‌های بیش از حد دانشجویان و نامناسب بودن ارائه مدرسان کلاس‌های پیوسته مرتبط بود. همچنین نتایج پژوهش مذکور نشان داد که بهبود تجربیات دانشجویان در آموزش پیوسته، با کمک افزایش آگاهی دانشجویان درباره آموزش پیوسته (وبینارها، سخنرانی‌های مختلف، ویدئو یوتیوب، تسهیم تجربه‌های دانش‌آموختگان) و نیز با تلفیق تدریجی کلاس‌های پیوسته و کلاس‌های سنتی (برگزاری برخی سخنرانی‌های پیوسته، ایجاد آزمون‌های پیوسته، برپایی آزمایشگاه‌های پیوسته^۲، ایجاد گروه‌های بحث الکترونیک پیوسته) باید همراه باشد (Al-Mohair, & Alwahaishi, 2020).

علاوه بر کووید ۱۹، بین‌المللی بودن دانشجو نیز ممکن است در استفاده از آموزش الکترونیک چالش‌هایی را برای دانشجو به همراه آورد. به عنوان مثال بر اساس یک مطالعه قوم‌نگاری صورت گرفته در بنگلادش بر روی دانشجویان رشته مهندسی نرم افزار مشخص شد که مدرسان چینی و دانشجویان بنگلادشی در تعاملات آنلاین با مشکلاتی مواجهند. با توجه به زیرساخت ضعیف شبکه در بنگلادش و فاصله زمانی بین چین و بنگلادش، امکان

1. King Fahad

2. Online labs

کنترل مدرسان چینی بر مشارکت دانشجویان بنگلادشی میسر نبود. خسته کننده بودن یادگیری آنلاین به دلیل عدم دسترسی به یادگیری موضوعی نیز از یافته‌های این پژوهش بود (Dong, 2020).

بررسی تجربه زیسته بیش از ۶۵۰۰ نفر از دانشجویان موزامبیک در دوره کووید ۱۹ در سال ۲۰۲۰ نشان داد که بیشترین پلتفرم‌های استفاده شده توسط دانشجویان شامل واتساپ، ایمیل، و کلاس درس گوگل^۱ بود. در عین حال، ۶۴ درصد مشارکت کنندگان در پژوهش، نارضایتی خود در استفاده از این ابزارها در آموزش را ابراز کرده بودند. همچنین مشکلات مرتبط با درک موضوعات و مسائل مطرح شده توسط مدرس و نیز کیفیت پایین اینترنت از موانع اصلی مطرح شده توسط دانشجویان در این پژوهش بود (Martins et al., 2021).

برخی پژوهشگران با بررسی شکاف‌های موجود بین یادگیری سنتی و یادگیری سیار^۲ معتقدند که یکی از دلایل اصلی برای توسعه یادگیری مبتنی بر فناوری^۳، ظرفیت بالای آنها در تدریس و یادگیری است. گرچه به دلیل شرایط خاص حاکم در این نوع یادگیری، ممکن است به دلیل کاهش تلاش‌ها و تحرک، دانشجویان دچار برخی چالش‌ها همچون "تنبلی اجتماعی"^۴ شوند اما در عین حال، باید تلاش کرد دانشجویان را به استفاده از پلتفرم‌های مبتنی بر یادگیری سیار تشویق کرد زیرا یادگیری سیار، قابلیت‌های بیشتری در مقایسه با یادگیری سنتی در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد (Teo & Divakar, 2021).

مانند بسیاری از کشورها، در مارس ۲۰۲۰ دولت مکزیک بیانیه اضطراری سلامت عمومی به دلیل حضور کووید ۱۹ را منتشر کرد. بیانیه‌ای که از شهروندان می‌خواست تا برای مراقبت از سلامت خود در مقابل کووید ۱۹، تلاش کنند بیشتر در خانه بمانند و از ابزارهای الکترونیکی برای انجام امور روزمره خود استفاده کنند. با وجود بازگشت به وضعیت آموزش معمول در بسیاری از کشورها همچون آمریکا، اروگوئه، ژاپن و غیره، شرایط تا مدت‌ها در مکزیک به حالت عادی بازنگشته بود. بر همین اساس، پژوهشی مبتنی بر شناخت تجربه زیسته دانشجویان در دوران پاندمی کووید ۱۹ طراحی شد. دانشجویان مشارکت کننده در پژوهش با وجود اعلام حس خوب از تجربه جدید در فضای آموزشی، از رضایت نداشتن از آموزش مجازی سخن گفته و تمایل به حضور در کلاس‌های حضوری را اعلام کرده بودند. همچنین

^۱. Google Classroom

^۲. Mobil learning

^۳. Technology-based Learning

^۴. Social Loafing

۷۵ درصد دانشجویان از دسترسی سریع به اینترنت در این کلاسها ابراز رضایت کرده بودند. واژه‌هایی همچون "سخت"، "مشکل"، "غافلگیرکننده"، "نگران‌کننده" و "گیج‌کننده"^۱ و "پیچیده"^۲ در بین کلیدواژه‌های ارائه شده از سوی پاسخ دهندگان حضور داشت (Heffington & Victori, 2021).

برخی پژوهشگران نیز از تعامل محدود بین مدرسان و کاربران در فرآیند آموزش الکترونیک خبر می‌دهند و معتقدند که موضوع تعاملی بودن آموزش‌های الکترونیک از اهمیت بالایی برخوردار است (Thach et al., 2021; Refaat, 2021).

برخی پژوهشگران با طرح محدودیت‌های فیزیکی ایجاد شده تحت تاثیر کووید ۱۹ از لزوم بازطراحی آموزش‌های الکترونیکی سخن گفته و با تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و کیفی حاصل از مشاهدات مدرسان دریافتند که با وجود چالش‌های فراوان پیش روی یادگیرندگان، افزایش تعاملات و ارتباطات از طریق مجاری غیررسمی همچون بهره‌گیری از وی‌چت^۳، پایداری یادگیری توسط یادگیرنده تقویت می‌شود (Busteed, 2022).

با مرور پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه تجربه زیسته افراد در استفاده از آموزش مجازی مشاهده می‌شود که هنگامی که تجربه زیسته گروه‌های مختلف دانشجویی و افراد موجود در جامعه را در پژوهش‌های گوناگون رصد می‌کنیم متوجه می‌شویم که شناسایی تجربه زیسته افراد می‌تواند در شناخت حداکثری و عمیق جامعه استفاده‌کننده از آموزش مجازی مفید واقع شود. این شناخت در نهایت منجر به فهم درست از شرایط آموزش، افراد یادگیرنده و نیز فضای آموزش مجازی می‌شود. همانطور که محمودی و حسن زاده (۱۴۰۰) با بررسی تصویر ذهنی کاربران نسبت به کتابخانه‌های عمومی به بررسی تجربه زیسته آنها پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که فهم درست تجربه زیسته افراد می‌تواند به سیاست‌گذاری دقیق و اثربخش کمک کند. این پژوهش نیز به دنبال شناخت است و در پی درک و فهم تجربه زیسته دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان از آموزش مجازی است.

روش

پژوهش حاضر، به صورت کیفی انجام گرفته و برای فهم تجربه‌های مشترک دانشجویان حاضر در جامعه پژوهش، از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. جامعه پژوهشی شامل

^۱ . Overwhelming

^۲ . Confusing

^۳ . Complicated

^۴ . WeChat

دانشجویان روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان بود که در طی دوران حضور کووید ۱۹ از کلاس‌های مجازی دانشگاه استفاده کرده بودند. با کمتر شدن خطر بیماری و حرکت به سمت حضوری شدن دانشگاه‌ها، فرصت انجام مصاحبه با افراد فراهم شد. با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، محقق تلاش کرد تا از افراد جامعه پژوهش داده‌های مورد نیاز را گردآوری کند. تعداد دانشجویان در زمان انجام پژوهش، بر اساس گزارش آموزش دانشکده به طور تقریبی نزدیک به ششصد نفر بودند و محقق تلاش کرد تا با کمک نمونه‌گیری گلوله برفی به مرور به داده‌های مورد نیاز خود از طریق جامعه پژوهش دست یابد. دلیل انتخاب نمونه‌گیری گلوله برفی نیز عدم تمایل به انجام مصاحبه توسط جامعه پژوهش بود و با کمک نمونه‌گیری گلوله برفی تلاش شد تا به مرور از دانشجویان علاقمند به حضور در مصاحبه دعوت به حضور در پژوهش شود. برای شناخت حداکثری، جامعه پژوهش شامل تمام دانشجویان روان‌شناسی دانشکده بود به همین دلیل نمونه‌گیری انجام نگرفت. فرآیند گردآوری داده‌ها تا اشیاع داده‌ها ادامه یافت. هفتاد و دو مصاحبه در دفتر پژوهشگر انجام گرفت. تحلیل همزمان داده‌ها نشان داد که از داده‌های پنجاه و دو به بعد، داده‌های جدیدی به دست نیامد. داده‌های گردآوری شده در نهایت با کمک نرم افزار مکس کیودا نسخه ۲۰۲۰ کدگذاری و تحلیل شد. در ابتدای مصاحبه درباره حقوق مصاحبه شونده و مسائل اخلاقی پیرامون استفاده از داده‌ها به مصاحبه شونده‌گان توضیحات لازم داده شد و موافقت آنها برای انجام مصاحبه اخذ گردید. با استفاده از گوشی تلفن همراه، مصاحبه‌های مورد نیاز ضبط شد. مصاحبه‌های ضبط شده بلافاصله پیاده‌سازی و در قالب متن ورد در نرم افزار مکس کیودا وارد شد. فرآیند تحلیل داده‌ها به صورت همزمان با گردآوری داده‌ها انجام گرفت. از تکنیک مقایسه مداوم بین داده‌ها، یادداشت برداری حین پیاده‌سازی^۱ و کنترل کدهای استخراج شده با ارائه مجدد آنها به اعضا جامعه پژوهش^۲ صورت گرفت.

یافته‌ها

با توجه به اینکه روش گراند تئوری ضمن آنکه به یک اعتبار، یک روش تحقیق محسوب می‌شود، به اعتباری نیز ابزاری برای تحلیل داده‌ها محسوب می‌شود، پژوهشگر به صورت همزمان با گردآوری داده اقدام به استفاده از روش گراند تئوری برای تحلیل داده‌ها نمود.

1. Memorizing

2. Member Checking

در تحلیل داده‌ها، در مجموع تعداد ۱۹۸ کد آزاد به دست آمد. به فراخور داده‌های طبقه‌بندی شده مرتبط با هر پرسش، مقوله‌های اصلی و فرعی مرتبط با هر پرسش نیز استخراج شد. از آنجا که این پژوهش به دنبال شناخت تجربه کاربران دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سمنان در آموزش مجازی است، روایت تجربه زیسته آنان در قالب مقوله‌ها در ادامه آورده شده است. در جدول ۱، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان حاضر در پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه پژوهش

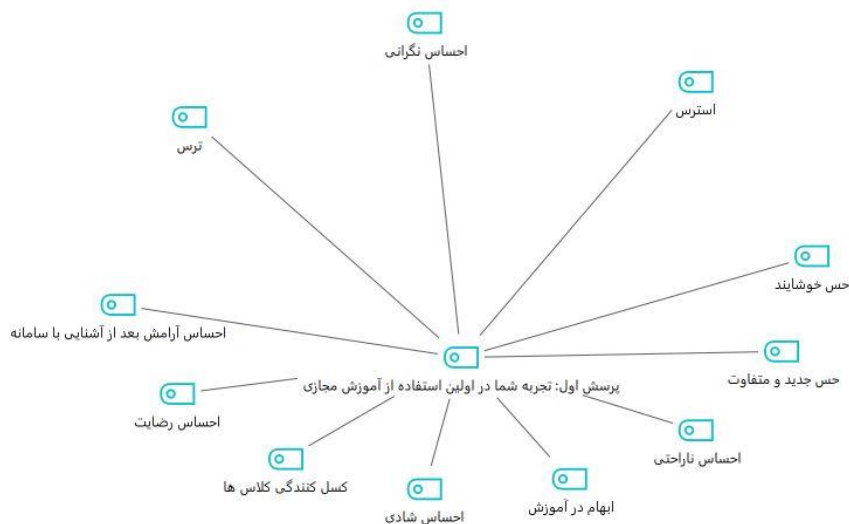
ردیف	رشته تحصیلی	مقطع تحصیلی دانشجوی			جنسیت
		کارشناسی	ارشد	دکترا	
۱	روان‌شناسی	۵۵	۱۴	۳	مرد ۱۷ زن ۵۵

از مجموع ۷۲ دانشجوی حاضر در جامعه پژوهش، در مجموع، ۱۷ دانشجوی مرد و ۵۵ دانشجوی زن مورد مصاحبه قرار گرفتند.

پرسش اول پژوهش: تجربه و احساس کاربر در استفاده از آموزش مجازی

از مصاحبه‌های انجام گرفته، در مجموع تعداد ۶۵ کد آزاد مرتبط با پرسش اول پژوهش بدست آمد. پس از دسته‌بندی کدهای آزاد، در نهایت ۱۱ مقوله اصلی بدست آمد که شامل (حس ابهام در آموزش، احساس آرامش بعد از آشنایی با سامانه، احساس رضایت، احساس شادی، احساس ناراحتی، استرس، ترس، حس جدید و متفاوت، حس خوشایند، کسل‌کنندگی کلاس‌ها و احساس نگرانی) بودند (شکل ۱).

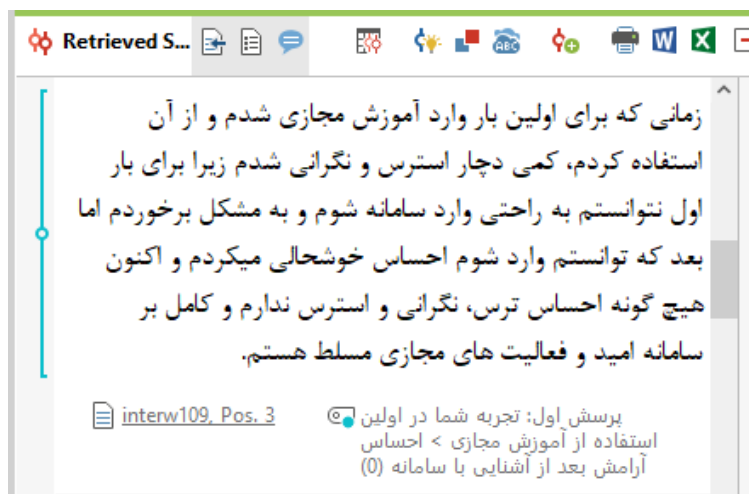
شکل ۱. مقوله‌های اصلی مرتبط با پرسش اول پژوهش: اولین احساس در آموزش مجازی

در کنار مقوله‌هایی همچون حس جدید و متفاوت داشتن، احساس رضایت، حس خوشایند و احساس شادی، دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه‌ها از احساس نگرانی در گذراندن یا نگذراندن واحدهای درسی سخن گفتند. آنها از آموزش مجازی ابهام داشتند به عنوان نمونه در مصاحبه ۱۰۷، دانشجوی شرکت کننده در مصاحبه بیان می‌کند که "وقتی که کرونا باعث شد ما به سمت یادگیری معکوس و مجازی شدن کلاس‌ها پیش برویم. برایم سوال بود که چطوری در خانه می‌خواهیم درس‌ها رو یاد بگیریم یا اصلاً چه پلت فرم‌هایی برای کلاس‌های ویرچوال در نظر گرفتند، برای اولین بار که با سامانه مجازی رو به رو شدم کاملاً گنگ و مبهم بود برام تا رفته رفته کار با سامانه برایم راحت شد".

استرس ناشی از غیبت و استرس ناشی از ناآشنایی با سامانه آموزش مجازی نیز از زیر مقوله‌های مطرح شده در مقوله اصلی استرس بود. ترس ناشی از بی‌اعتمادی اساتید به دانشجو تنها مقوله فرعی مرتبط با مقوله اصلی ترس بود. گرچه برای برخی از دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه (مانند ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۹، ۱۴۵، ۱۴۹)، آشنا شدن با نرم افزار مجازی استفاده شده برای کلاس‌های مجازی، به مرور باعث کم‌رنج‌تر شدن ترس اولیه دانشجو شده است. به عنوان نمونه، مصاحبه کننده کد ۱۰۹ (شکل ۲)، آرامش پس از آشنایی با سامانه را اینگونه بیان می‌کند.

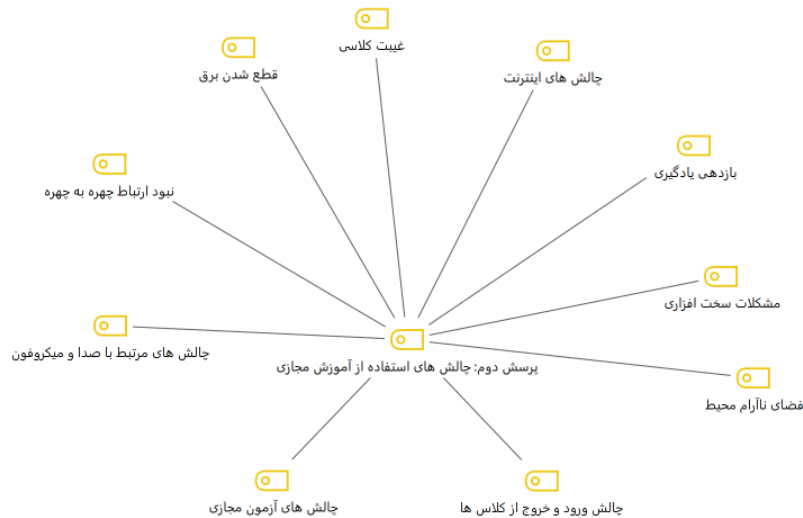
شکل ۲. نمونه پاسخ‌های تحلیل شده، مصاحبه ۱۰۹، آرامش پس از آشنایی با سامانه مجازی

پرسش دوم پژوهش: چالش‌های آموزش مجازی

در تحلیل داده‌ها، مرتبط با پرسش دوم پژوهش تعداد ۴۹ کد آزاد بدست آمد. پس از دسته‌بندی کدهای آزاد، در نهایت ۱۰ مقوله اصلی شامل "بازدهی یادگیری، چالش‌های آزمون مجازی، چالش‌های اینترنت، چالش‌های مرتبط با صدا و میکروفون، چالش ورود و خروج از کلاس‌ها، غیبت کلاسی، فضای ناآرام محیط، قطع شدن برق، مشکلات سخت افزاری، نبود ارتباط چهره به چهره" به عنوان چالش‌های اصلی مدنظر دانشجویان حاضر در مصاحبه مطرح شد.

شکل ۳. مقوله‌های اصلی مرتبط با پرسش دوم پژوهش: چالش‌های استفاده از آموزش مجازی

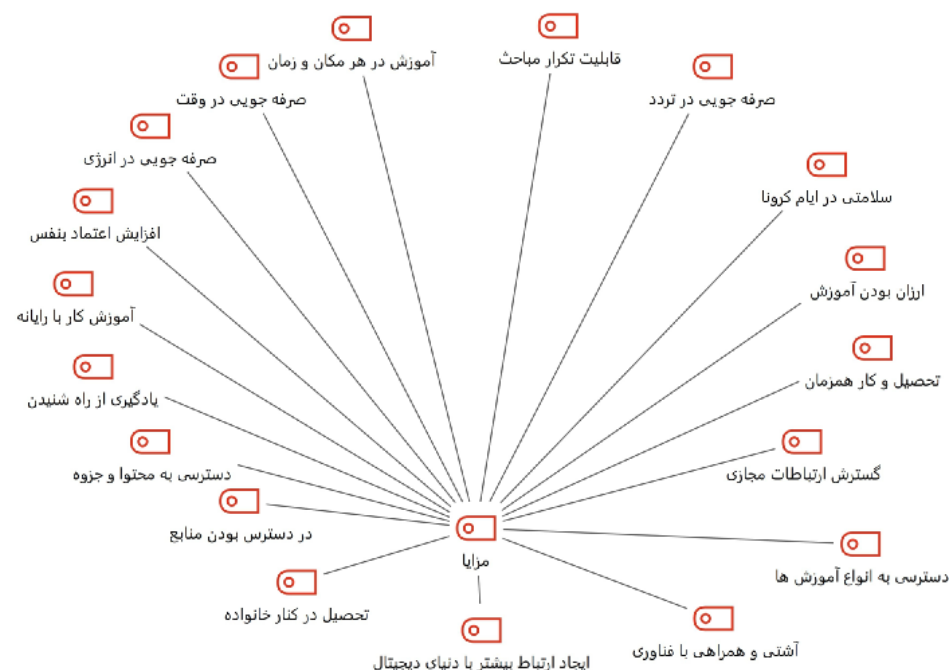

از دیدگاه دانشجویان حاضر در پژوهش، ارتباط با استاد اهمیت دارد. آنان از نبود ارتباط چهره به چهره در فضای مجازی به عنوان چالش جدی این فضا نام برده‌اند. برخی چالش‌ها همچون نداشتن سیستم یا گاهی نیاز به استفاده از دو سیستم همزمان، باگ‌های سامانه، بحث‌های نیمه تمام، مشکلات مرتبط با تلفن همراه کاربر (از حیث قابلیت‌ها و کیفیت آن) در آموزش مجازی برای کاربران به عنوان یک چالش ملموس مطرح بوده است. کسل کننده بودن کلاس مجازی، کلاس‌های بی‌وقفه، کلافگی در تماشای دوباره فیلم کلاس و چالش‌های مرتبط با یادگیری درس‌های عملی نیز برای شرکت کنندگان در مصاحبه چالش مهمی قلمداد شده است. به عنوان نمونه، دانشجوی دانشکده روان‌شناسی (مصاحبه کد ۱۱۲) در مورد چالش‌هایش اینگونه می‌گوید که "زمان کمی که به امتحانات اختصاص داشت باعث میشد که استرس اینکه آیا تمام سوالات را می‌توانم جواب دهم و اگر باعث شود به اندازه‌ای که درس خوانده بودم بازدهی نداشته باشم.. پراسترس ترین امتحان را برای اولین امتحان میانترم داشتم که مجازی برگزار شد".

پرسش سوم پژوهش: مزایای آموزش مجازی از نگاه کاربران

تعداد ۳۳ کد آزاد مرتبط با پرسش سوم پژوهش در تحلیل همزمان داده‌ها بدست آمد که در شکل ۴ قابل مشاهده است.

شکل ۴. مقوله های اصلی مرتبط با پرسش سوم پژوهش: مزایای آموزش مجازی

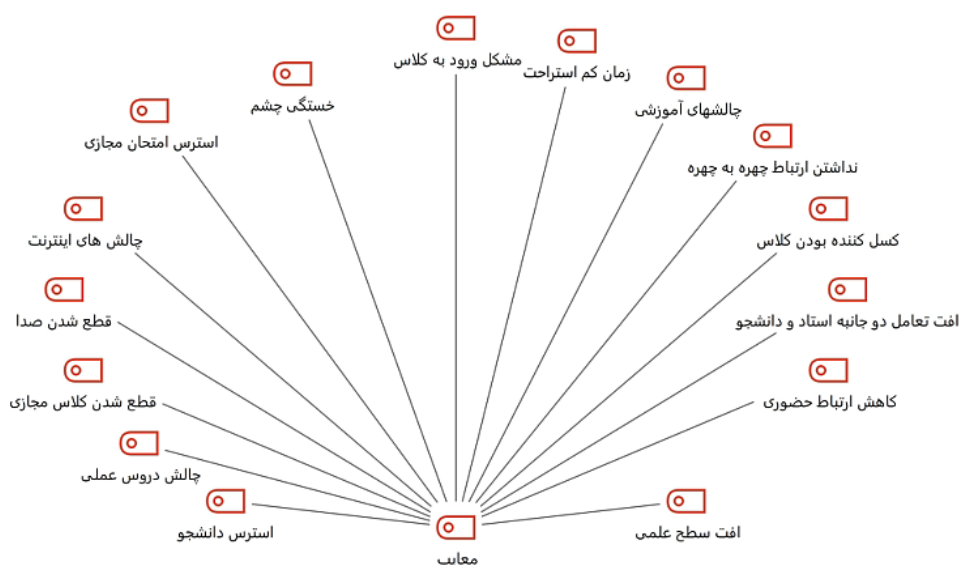
در کنار برخی مزایا همچون ارزان بودن آموزش و دسترسی به انواع آموزش ها، برخی نکات همچون استفاده از چند رسانه ای ها در آموزش و یادگیری، افزایش اعتماد بنفس، امکان ابراز نظر آسانتر از طریق امکان چت متن، امکان چت تصویری، امکان چت صوتی، تحصیل در کنار خانواده و به صورت غیر حضوری، تحصیل و کار همزمان، تولید محتوای الکترونیکی، در دسترس بودن منابع، سرعت بالا در یادگیری، کاهش استرس های حضوری و تقویت یادگیری از راه شنیدن توسط مصاحبه شوندگان به عنوان مزایای آموزش مجازی مطرح شد. به عنوان نمونه مصاحبه شونده کد ۱۴۳ بیان می کند که "مزایای آن که بنظرم خیلی زیاد و کارآمد است، مثلاً یکی این بود که زمان هایی وجود دارد که ما توانایی و شرایط شرکت در کلاسهای حضوری را به دلیل کارهای مهم دیگر زندگیمان نداریم، ولی شرکت در کلاسهای مجازی که یکی از امکانات و ویژگیهای عالی آن ضبط شدنش است، این مسئله را راحتتر می‌کند". در بیان مزایای آموزش مجازی، دانشجوی دیگری (مصاحبه کد ۱۰۲) اشاره می کند که "صرفه جویی در وقت و انرژی صورت میگیرد و به

راحتی میتوان در کلاس حاضر شد بدون اتلاف برگه امتحان داد نظرات خود را با باز کردن مایک به راحتی بیان نمود در کلاس هم به صورت چت اظهار نظر کرد و هم صوتی و هم تصویری"

پرسش چهارم پژوهش: معایب آموزش مجازی

در مرحله کدگذاری آزاد، در مجموع، تعداد ۴۳ کد آزاد مرتبط با پرسش چهارم پژوهش بدست آمد. پس از دسته‌بندی، تعداد ۱۵ مقوله محوری از بین کدهای آزاد استخراج شد. "استرس دانشجو، چالش دروس عملی، قطع شدن کلاس مجازی، قطع شدن صدا، چالش‌های اینترنت، استرس امتحان مجازی، چالش سلامت چشم، مشکل ورود به کلاس، زمان کم استراحت، چالش‌های آموزشی، نداشتن ارتباط چهره به چهره، کسل کننده بودن کلاس، افت تعامل دو جانبه استاد و دانشجو، کاهش ارتباط حضوری و افت سطح علمی"، مقوله‌های بدست آمده از دسته‌بندی داده‌ها بود که در شکل ۵ به تصویر کشیده شده است.

شکل ۵. مقوله‌های اصلی مرتبط با پرسش چهارم پژوهش: معایب آموزش مجازی

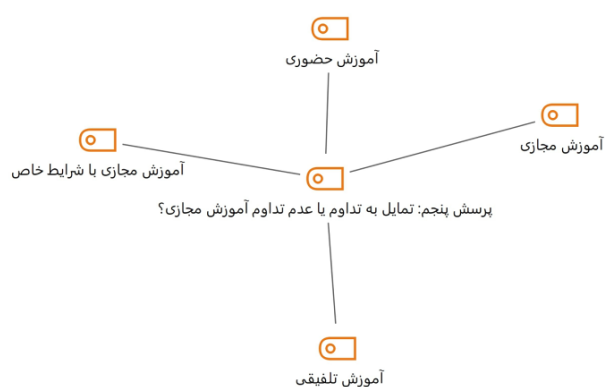
همچنین برخی مقوله‌های فرعی مطرح شده توسط دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه‌ها شامل ندیدن استاد، نرسیدن از استاد، تبدیلی در یادگیری، بی‌خیالی در یادگیری، کاهش یادگیری، استاندارد نبودن آزمون مجازی، مشکلات ارتباطی، نداشتن انرژی کافی، نداشتن

تصویر ذهنی از فضای کلاس، کاهش تحرک، حضور بیشتر در کلاس مجازی، عدم امکان رفع اشکال مناسب، عوامل محیطی از بین برنده تمرکز، امکان تقلب گسترده تر توسط دانشجو مطرح شده بود. به عنوان نمونه، مصاحبه شونده کد ۱۲۲، در بیان معایب آموزش مجازی اشاره می کند " ولی آموزش مجازی تعامل دانشجویان با دانشگاه اساتید و دانشجویان را کم رنگ تر کرد و بسیاری از دانشجویان را که به واسطه حضور در دانشگاه باید از لاک خود بیرون می آمدند و با تعاملات حضوری رشد پیدا می کردند را عقب انداخت و شاید این از بزرگ ترین معایب آموزش مجازی بود". همچنین دانشجوی دیگر (مصاحبه ۱۰۹) از کم تحرکی در فضای آموزش مجازی می گوید: " اینکه باعث میشود دانشجو یا دانش آموز مثل قبل تحرک نداشته و ارتباطش با افراد تنها به یک لپتاپ و موبایل خلاصه شود که این موضوع سبب افت ارتباط انسان میشود".

پرسش پنجم پژوهش: تمایل به تداوم یا عدم تداوم آموزش مجازی و آینده آموزش مجازی

در پاسخ به این پرسش که با توجه به مزایا، معایب و چالش های آموزش مجازی، دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه ها، تمایل به تداوم یا عدم تداوم آموزش مجازی هستند یا خیر، و اینکه از نظر آنان آینده آموزش مجازی چگونه است، پاسخ های زیر در تحلیل داده ها به دست آمد (شکل ۶).

شکل ۶. مقوله های اصلی مرتبط با پرسش پنجم پژوهش: تمایل به تداوم یا عدم تداوم آموزش مجازی و آینده آموزش مجازی

به عنوان مثال، دانشجوی دانشکده روان‌شناسی در خصوص آینده آموزش مجازی (مصاحبه کد ۱۰۹)، باور دارد که "آموزش مجازی را روشن‌تر از قبل میبینم زیرا تجربه‌ی کرونا و آن مدتی که آموزش مجازی برپا شد توانست خیلی بر این روند تاثیر بگذارد و بدون شک تجربه‌های زیادی را به همراه داشت که عاملان آموزش الکترونیک می‌توانند از آن بهره ببرند و از طرفی چون امروزه همه‌ی مسائل در حال حرکت به سمت الکترونیک و دیجیتال شدن است، بدون شک باید اوضاع آموزش الکترونیک هم بهتر از همیشه باشد".

همچنین در مصاحبه‌ای دیگر (کد ۱۱۲)، در خصوص آینده آموزش مجازی، دانشجوی دانشکده روان‌شناسی از مزایای این نوع آموزش سخن می‌گوید و درباره نقش پررنگ آموزش مجازی در دنیای آینده اینگونه بیان می‌کند که "در رابطه با آینده آموزش مجازی هم که قطعاً ما در ابتدای راه هستیم وقتی الان در کشورهای توسعه یافته بیشتر شرکت‌ها کارهای خود به صورت دور کاری انجام می‌دهند و برای پایین آوردن هزینه‌ها و بالا بردن راندمان نیروهای خود را از کشورهای ارزان‌تر انتخاب می‌کنند و به دلیل مطرح نبودن بعد مسافت دسترسی به نیروهای کارکننده تر دارند قطعاً کم‌کم بعد مسافت برای آموزش هم رفته رفته کم رنگ تر می‌شود و آموزش مجازی پررنگ تر"

بحث و نتیجه‌گیری

گرچه استفاده از آموزش مجازی پیش از شیوع کوید ۱۹ در قالب دوره‌های تحصیلی مجازی و یا وبینارهای مجازی در دانشگاه‌های کشور کم و بیش رواج داشت و برخی از دانشگاه‌ها با کمک بهره‌گیری از ابزارهای فناورانه اقدام به برگزاری جلسات دفاع پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری می‌کردند اما همه‌گیری کوید ۱۹، سرعتی شگفت‌آور به استفاده از این ابزارها در آموزش در دانشگاه‌های کشور داد.

با شروع گسترده آموزش مجازی در دوران همه‌گیری کووید، موجی از احساسات گوناگون در برخورد با این پدیده برای کاربرانی که تا پیش از آن دلیلی برای استفاده از این ابزارها نداشتند به تدریج بوجود آمد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تنوعی از احساسات همچون احساس شادی، احساس ناراحتی، استرس، ترس، حس جدید و متفاوت، حس خوشایند، نگرانی و غیره در کاربران ایجاد شد این یافته‌ها با برخی پژوهش‌ها همچون Martins et al., 2021 و Heffington & Victori, 2021 که در آن رضایت حاصل از استفاده از ابزارهای الکترونیکی در آموزش مجازی توسط افراد حاضر در

پژوهش با واژه‌هایی همچون "نگران کننده، گیج کننده، غافلگیر کننده" و غیره مطرح شده بود، همسویی دارد.

به نظر می‌رسد در حوزه آموزش مجازی، با وجود مزایای متعدد دیدگاه‌های مختلفی در خصوص استفاده از آن وجود دارد. برخی چالش‌های مطرح در حوزه آموزش مجازی همچون چالش‌های اینترنت، مشکلات سخت‌افزاری، نرم‌افزاری و ارتباطات چهره به چهره که در این پژوهش نیز توسط مصاحبه شوندگان (شکل ۳) مورد اشاره قرار گرفت، در پژوهش‌های همسو همچون (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵؛ عباسی، حجازی و حکیم زاده، ۱۳۹۹؛ Martins et al., 2021) مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است.

مزایای آموزش مجازی مطرح شده توسط مصاحبه شوندگان حاضر در پژوهش نیز قابل توجه است (شکل ۴). یافته‌های پژوهش حاضر همچون یادگیری از راه شنیدن، تحصیل در کنار خانواده، آموزش در هر مکان و هر زمان و غیره با نتایج پژوهش متعارفی و همکاران (۱۴۰۱)، همچنین با پژوهش Teo & Divakar, 2021 نیز که به ظرفیت بالای یادگیری مبتنی بر فناوری اطلاعات اشاره دارد، همخوان است.

در کنار مزایای مطرح شده توسط مصاحبه شوندگان، برخی معایب نیز در این پژوهش مورد اشاره افراد حاضر در پژوهش قرار گرفته است. برخی از معایب آموزش مجازی که در شکل ۵، مورد توجه قرار گرفته است، نشان می‌دهد که تعامل پایین در آموزش مجازی از آسیب‌های این نوع آموزش است که در پژوهش‌های دیگر همچون Thach et al., 2021; Refaat, 2021; Busteed, 2022 نیز مورد توجه قرار گرفته است. به نظر می‌رسد توانمند کردن اعضای هیئت علمی در استفاده از آموزش مجازی و مجهز کردن آنان به مهارت‌هایی که بتوانند میزان تعامل با دانشجویان را بیشتر کنند بخشی از مشکلات تعامل بین استاد و دانشجو را کاهش دهد. به عنوان مثال استفاده از برخی ابزارهای تعاملی در ارائه همچون Mentimeter, ahaslides, kahoot منجر به کاهش فاصله در تعامل بین استاد و دانشجو خواهد شد. در کنار استفاده از ابزارهای تعاملی فوق، استفاده از ابزارهای ارتباطی دیگر همچون پیام‌رسان‌های فوری نیز می‌تواند بخشی از مشکلات تعامل و ارتباط بین استاد و دانشجو را کاهش دهد. یکی از پیشنهادهایی که می‌تواند به کاهش چالش مرتبط با آموزش دروس عملی منجر شود، استفاده از نرم‌افزارهای شبیه‌ساز آزمایشگاهی و کارگاهی است. با

کمک این ابزارها می‌توان آموزش در حوزه دروس عملی و کارگاهی را تقویت کرد و چالش‌های مرتبط با این نوع آموزش را کاهش داد.

گرچه در خصوص آینده آموزش مجازی دیدگاه‌های متفاوتی بین دانشجویان حاضر در مصاحبه‌ها وجود داشت اما نکته جالب توجه در یافته‌های پژوهش حاضر این بود که با وجود اعلام تمایل به آموزش حضوری توسط افراد، تمایل به آموزش تلفیقی نیز در بین مصاحبه‌کنندگان پررنگ بود. مصاحبه‌کنندگان، آموزش مجازی با شرایط خاص را به آموزش حضوری صرف ترجیح می‌دادند. شرایطی که در آن مشکلات و چالش‌های مرتبط با استفاده از آموزش مجازی به حداقل برسد. با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر، شناخت حداکثری تجربه دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان در دوران کووید-۱۹ در استفاده از آموزش مجازی بود، به نظر می‌رسد پژوهش‌های دیگری می‌توان مبتنی بر یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر انجام داد تا مهمترین عوامل اثرگذار در آموزش مجازی و چرایی آنها را از دیدگاه دانشجویان مذکور مورد بررسی قرار داد.

تعارض منافع

تعارض منافی برای این مقاله وجود ندارد.

سپاسگزاری

بدینوسیله از کتابدار خوشنام کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی **، سرکار خانم ** که همواره با خوشرویی در خدمت کاربران و پژوهشگران هستند، تقدیر و تشکر می‌گردد.

منابع

- پوطی، نسیمه، مخلص، حسین و حیدری، جمشید (۱۳۹۷). سیر تکوین مدل های ارزیابی آمادگی آموزش الکترونیک: از شکاف دیجیتال تا فاصله طراحی-واقعیت. فناوری آموزش. ۱۳ (۲)، ۳۰۹-۳۲۳.
- جعفری، اسماعیل، همایونی بخشایش، نسرین و علم الهدی، جمیله (۱۴۰۰). تجربه زیسته دانشجویان از عدالت در دوره های آموزش مجازی. نشریه علمی فناوری آموزش. ۱۵ (۲)، ۲۲۳-۲۳۸.
- خوش نشین، زهره (۱۳۹۷). تاثیر آموزش تلفیقی بر میزان یادگیری دانش آموزان در درس علوم. فناوری آموزش. ۱۲ (۳)، ۲۳۸-۲۳۱.
- سربلند، خیراله (۱۳۹۸). ارائه مدل یادگیری الکترونیک بر رضایت مندی اساتید از یادگیری در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان اردبیل. فناوری آموزش. ۳ (۱۳)، ۶۰۳-۶۱۴.
- صالحی، کیوان، قاسمی، مجید، فلاحی، وحیده و نامداری، وحیده (۱۳۹۵). تحلیل مضامین شناختی تجربه زیسته استادان در خصوص کیفیت دوره های آموزش مجازی. فصل نامه پژوهش های کاربردی روانشناختی. ۱۷ (۱)، ۱۱۵-۱۳۶.
- عباسی، فهیمه، حجازی، الهه و حکیم زاده، رضوان (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت ها و چالش های تدریس در شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی. تدریس پژوهی ۸ (۳)، ۱-۲۴.
- عبداللهی، تقی زاده، سعیده و حاجی، جمال (۱۳۹۸). بررسی تجارب زیسته دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی و آموزش عالی از کیفیت تدریس اساتید (یک مطالعه پدیدار شناسی). پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۱۷ (۲)، ۷۵-۵۳.
- کلاته ساداتی، احمد، صبحی گلکار، زینب (۱۴۰۱). آموزش مجازی و تنش و الدینی در همه گیری کووید-۱۹؛ مطالعه کیفی در شهر طبس. طلوع بهداشت، ۲۱ (۲)، ۳۱-۴۰.
- متعارفی، حسین، سخایی، شهریار، اشرفی، مهسا، زینل پور، ثریا، قلی زاد گوگجه یاران، حامد (۱۴۰۱). تأثیر آموزش تریاژ از طریق تلفن همراه هوشمند بر میزان دانش و تصمیم گیری پرستاران اورژانس. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۲۱ (۲)، ۱۳۷-۱۴۸.

محمودی، حمیدرضا و حسن زاده، محمد (۱۴۰۰). تصویری از تجربه زیسته کاربران کتابخانه عمومی ایران (مطالعه‌ای مبتنی بر نظریه زمینه‌ای). فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، (زیرچاپ)، doi: 10.22054/jks.2021.54960.1362

معرفت، رحمان، محمدنژاد، اسداله و عابدینی نسب، کوشا (۱۳۹۹). طراحی نرم افزار آموزش مجازی مختص مدارس: گزارش تجربه دانشگاه سمنان. در پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش، محمودآباد مازندران.

معرفت، رحمان، محمدنژاد، اسداله و عابدینی نسب، کوشا (۱۳۹۹). طراحی و راه اندازی نرم افزار آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹: تجربه ای عملی دانشگاه سمنان. اولین همایش ملی یادگیری سیار، از نظر تا عمل. تهران، دانشگاه علامه.

نوری براری، مرتضی، رضایی زاده، مرتضی، خراسانی، اباصلت و اعلامی، فرنوش (۱۳۹۸). دستیابی به اهداف سطوح عالی یادگیری الکترونیک با بازخورد آموزشی جامع (استانداردها و شاخص‌ها) فصلنامه فناوری آموزش. ۱۴(۱)، ۸۵-۹۶.

- Al-Mohair, H. K., & Alwahaishi, S. (2020). Study on students' experiences about online teaching during COVID-19 outbreak. *Technium Soc. Sci. J.*, 8, 102.
- Busteed, S. (2022). Communication and the student experience in the time of Covid-19: An autoethnography. *Language Teaching Research*, 13621688211067001.
- Dong, J. (2020). Online Learning and Teaching Experiences During the COVID-19 Pandemic: A Case Study of Bangladeshi Students Receiving China's Higher Education. *English Linguistics Research*, 9(2), 37-45.
- Heffington, D. V., & Victoria, V. V. C. (2021). Effects of an Emergency Transition to Online Learning in Higher Education in Mexico. *COVID-19 and Education: Learning and Teaching in a Pandemic-Constrained Environment*, 143.
- Martins, H. R., Tinga, I. C., Manjate, J. L., Siteo, L. C., & Matusse, A. P. X. (2021). Online learning during COVID-19 emergency—a descriptive study of university students' experience in Mozambique. *Journal of Applied Learning and Teaching*, 4(1), 29-37.

- Rowlands, I., Nicholas, D., Williams, P., Huntington, P., Fieldhouse, M., Gunter, B., Withey, R., Jamali, H.R., Dobrowolski, T. and Tenopir, C. (2008), "The Google generation: the information behaviour of the researcher of the future", *Aslib Proceedings*, Vol. 60 No. 4, pp. 290-310. <https://doi.org/10.1108/00012530810887953>
- Refaat El Said, G. (2021). How Did the COVID-19 Pandemic Affect Higher Education Learning Experience? An Empirical Investigation of Learners' Academic Performance at a University in a Developing Country. *Advances in Human-computer Interaction*. Vol. 2021. <https://doi.org/10.1155/2021/6649524>
- Thach, P., Lai, P., Nguyen, V., & Nguyen, H. (2021). Online learning amid Covid-19 pandemic: students' experience and satisfaction. *Journal of E-Learning and Knowledge Society*, 17(1), 39-48. <https://doi.org/10.20368/1971-8829/1135293>

References

- Abbasi, F., Hejazi, E., Hakimzade, R. (2020). Lived Experience of Elementary School Teachers about The Opportunities and Challenges of Teaching in the Educational Network of Students (SHAD): A Phenomenological Study. *Research in Teaching*, 8(3), 24-1. **[In Persian]**
- Abdollahi, H., Taghizadeh, S., Haji, J. (2016). Examining the lived experiences of postgraduate students in the field of educational management and higher education on the quality of professors' teaching (a phenomenological study). *Journal of New Advances in Psychology, Training and Educaiton*, 17(2), 53-75. **[In Persian]**
- Jafari, E., Homayouni Bakhshayesh, N., Alamolhoda, J. (2021). The lived experiences of students from educational justice in virtual education. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 15 (2), 223-238. **[In Persian]**
- Kalateh Sadati, A., Sabouhi Golkar, Z. (2022). Virtual learning and parental stress experience in the COVID-19 pandemic: A qualitative study in Tabas city. *Tolooebehdasht Journal*, 21 (2): 31-40. **[In Persian]**
- Khoshneshin, Z. (2017). An analytic review on blended learning effects on student achievements in learning science. *Technology of Education*

- Journal (TEJ)*, 12(3), 231-238. doi: 10.22061/jte.2018.3275.1834[**In Persian**]
- Mahmoodi, H., Hassanzadeh, M. (2021). Image of Lived Experiences of Iranian Public library users (a study based on Grounded theory). *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, (In print), - . doi: 10.22054/jks.2021.54960.1362. [**In Persian**]
- Marefat, R., Mohammadnezhad, Asadollah, Abedininasab, Kosha (2020). Designing e-learning software for schools: Semnan University experience report. 5th National Conference on Modern Approaches to Education and Research. [**In Persian**]
- Marefat, R., Mohammadnezhad, Asadollah, Abedininasab, Kosha (2020). **Design an e-learning software at era Covid-19: a practical experience in Semnan University**. The 1st national conference on Mobile learning: form theory to practice, Tehran, Allameh University. [**In Persian**]
- Motaarefi, H., Sakhaei Sh., Ashrafi, M., Zinalpoor S., Gholizadgougjehyaran, H. (2022). The Effect of Smartphone-based Training of Triage the Knowledge and Decision Making of Emergency Nurses. *J Rafsanjan Univ Med Sci*; 21 (02): 137-148. [**In Persian**]
- Nouri-Barari, M., Rezaeizadeh, M, Khorasani, A.T., Alami, F. (2019). Achievement high level goals in E-learning with comprehensive feedback (Standards and Criteria). *Technology of Education Journal (TEJ)*, 14(1)85-96. Doi:1022061/jte.2018.4069.1994. [**In Persian**]
- Pouti, N., Moradimokhles, H., Heydari, J. (2018). The evolution of e-readiness assessment models: From the digital divide to design-reality gap. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 13(1), 178-190. doi: 10.22061/jte.2018.3191.1812[**In Persian**]
- Salehi, K., Ghasemi, M., Falahi, M., Namdari, V. (2016). Analysis of Cognitive themes of professors' lived experience about the quality of virtual education courses. 7(1), 115-136. [**In Persian**]
- Sarboland, K. (2019). Providing E-learning model on teachers' satisfaction from learning in Ardabil Islamic Azad University. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 13(2), 451-461. doi: 10.22061/jte.2018.3281.1837[**In Persian**]